

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ถือเป็นกฎหมายแม่บทของการศึกษาไทย มีหลักการและจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจสติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กำหนดหลักในการจัดการศึกษา ให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาสาระกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องอีกทั้งยังกำหนดหลักในการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้มีเอกภาพ มีการกระจายอำนาจ กำหนดมาตรฐานการศึกษาและระบบประกันคุณภาพ ส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ระดมทรัพยากรจากทุกส่วนของสังคม มาใช้ในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ๆ นับว่าเป็นกฎหมายที่ให้ความสำคัญต่อการศึกษาของประเทศ และส่งผลดีต่อการจัดการอาชีวศึกษาของประเทศอีกด้วย โดยกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 3 มาตรา 20 มีสาระสำคัญคือ การจัดการอาชีวศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ ให้จัดในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ และสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2547: 13)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (กรมอาชีวศึกษาเดิม) เปลี่ยนแปลงตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 เป็นองค์กรทางการศึกษาของรัฐ ที่มีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษาด้านวิชาชีพ เพื่อผลิตกำลังคนในระดับกลาง ประเภทช่างฝีมือในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของตลาดแรงงานให้เป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล (กรมอาชีวศึกษา, 2540: 108) นอกจากนี้ยังได้ส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทำให้ประชาชนทั่วไปมีความรู้ ความสามารถประกอบอาชีพได้ เพื่อให้ทันกับความเจริญเติบโต และวิวัฒนาการเทคโนโลยีสมัยใหม่ ของธุรกิจภาคอุตสาหกรรมที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน โดยจัดหลักสูตรวิชาชีพระดับต่าง ๆ ทั้งในด้านการอุตสาหกรรม เกษตรกรรม คหกรรม พณิชยกรรม และศิลปหัตถกรรม ตลอดจนจัดการอาชีวศึกษาในประเภท

หลักสูตรระยะสั้นและหลักสูตรพิเศษ (สุเทพ ภิรมย์ราช, 2534: 29-30) ปีการศึกษา 2553 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีสถานศึกษาในสังกัดทั่วประเทศ 415 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2553: www.vec.go.th)

การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน เป็นอีกรูปแบบหนึ่งในการจัดการศึกษาของประเทศที่มีบทบาทสำคัญในการให้บริการการศึกษาทางด้านวิชาชีพ และมีส่วนช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลโดยตลอด ทั้งในส่วนที่รัฐไม่สามารถจัดได้หรือจัดได้ไม่เพียงพอ อันเนื่องมาจากข้อจำกัดทางด้านทรัพยากร ตลอดจนช่วยพัฒนาคนให้มีการศึกษาที่ดี มีคุณภาพสูงจนสามารถไปประกอบอาชีพให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม และพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยแนวนโยบายแห่งรัฐนั้น ได้เล็งเห็นความสำคัญและสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนากำลังคนระดับฝีมือแรงงานที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน สามารถประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจสังคม และเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2545: 5) ปีการศึกษา 2553 มีสถานศึกษาที่เปิดสอนในระดับอาชีวศึกษาเอกชนทั่วประเทศ 425 แห่ง (สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2554: 134-150)

ในการบริหารสถานศึกษา เป็นเรื่องที่สำคัญที่จะทำให้การจัดการศึกษาในระดับอาชีวศึกษามีคุณภาพได้ องค์ประกอบสำคัญในการบริหาร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เพราะความเจริญก้าวหน้าไปสู่ผลสำเร็จของสถานศึกษา เป็นข้อบ่งชี้ถึงคุณสมบัติของนักบริหารมืออาชีพว่าได้มีการวางระเบียบระบบและการใช้อำนาจได้ดีเด่นเพียงใด สำหรับระเบียบระบบนั้นมีกฎเกณฑ์ที่วางไว้ตายตัวแต่อำนาจนั้นเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนลึกซึ้งและแจ่มก้ำอยู่ในตัวพร้อม ๆ กันขึ้นอยู่กับผู้บริหารว่าจะตัดสินใจนำสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาใช้ก่อนหลังหรือนำมาใช้พร้อม ๆ กันเพราะผู้บริหารเป็นบุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งหรือได้รับการยกย่องขึ้นเป็นหัวหน้าผู้ตัดสินใจ เพราะมีความสามารถในการบังคับบัญชาและจะนำผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนไปในทางที่ดีหรือชั่วได้ (อรุณ รัชธรรม, 2537: 187) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องพยายามอย่างเต็มที่ที่จะบริหารงานให้เจริญก้าวหน้า (กษิภณ ชินวงศ์, 2550.: 1) ทั้งนี้เพราะการบริหารงานถือเป็นหัวใจของการทำงานซึ่งจะประสบผลสำเร็จเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดการบริหารงานจึงเป็นศาสตร์ (Science) ที่ต้องใช้หลักวิชา และต้องนำมาปฏิบัติอย่างมีศิลป์ (Art) ผสมผสานกันได้ผลตามจุดหมายขององค์กร เพราะการบริหารงานเป็นกระบวนการปะทะสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและผู้ร่วมงานที่ทำงานประสานกัน โดยต่างฝ่ายต่างมีอิทธิพลต่อแนวคิดและแนวปฏิบัติซึ่งกันและกัน (กัญญา สาร, 2538: 59-66) แต่สิ่งที่ผู้บริหารใช้กันเป็นประจำคือ การใช้อำนาจ มีภาวะผู้นำ และมีจิตวิทยาในการสร้างขวัญ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากเมื่อคนมีความพึงพอใจในงานที่ทำ ก็จะปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

(เนาวรัตน์ เข้มแสงสังข์, 2542: 95) ดังนั้นการบริหารงานองค์กรใด ๆ ก็ตามเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ผู้บริหารจำเป็นต้องใช้อำนาจหน้าที่ (Authority) เป็นเครื่องมือหลักในการมอบหมายงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานตามหน้าที่ และผู้บริหารจำเป็นต้องอาศัย อำนาจ (Power) เป็นเครื่องมือที่ถืออยู่เบื้องหลังอำนาจ จะเกิดจากความสัมพันธ์ส่วนตัว ระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติงานในองค์กร และมี อิทธิพล (Influence) ต่อขวัญของบุคลากรหรือกลุ่มคนให้ร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงาน และดำเนินการตามจุดประสงค์ที่วางไว้ (กษิภณ ชินวงศ์, 2550.: 3)

ในขณะเดียวกัน การบริหารสถานศึกษา ต้องอาศัยครูที่มีความรู้ความสามารถ และการที่จะได้ครูที่ดีเข้ามาปฏิบัติงาน จะต้องมีการบริหารบุคคลที่ดีด้วยความสำคัญดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเสริมสร้างขวัญ ดูแลเอาใจใส่ให้ครู ซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญให้อยู่ในสภาพที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างดี มีประสิทธิภาพและมีจำนวนเพียงพออยู่เสมอ (สมพงษ์ เกษมสิน, 2536 :1) ขวัญจึงมีความสำคัญต่อการบริหารงานเป็นอย่างยิ่งเพราะคนเป็นปัจจัยหนึ่ง ขวัญเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลและกลุ่มคน ซึ่งหากบุคคลหรือกลุ่มคนที่ปฏิบัติงานมีขวัญดีก็ส่งผลให้การผลิตรายการ บริหารงาน ผลงานที่ได้ก็มีความสำเร็จและมั่นคงในการทำงาน การพัฒนาบุคลากรเป็นเรื่องสำคัญและมีความจำเป็นต้องจัดให้มีขึ้น แต่การที่จะพัฒนาบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องทราบปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจจะส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินการ ได้แก่ สถานภาพของครู ระดับตำแหน่ง รายได้ ภาระงานของครูและงบประมาณพัฒนาบุคลากร เพราะเมื่อขวัญของครูในสถานศึกษาดี จะหมายถึงวัตถุประสงค์ของแต่ละบุคคลแต่ละกลุ่มเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความมุ่งมั่นจะทำงานให้สำเร็จมีความพยายามร่วมมือร่วมใจกันในการแก้ไขอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ (กรณ์ คงสุนทรกิจกุล, 2550: 2)

อาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาด้านวิชาชีพในสาขาต่าง ๆ มีสถานศึกษาที่จัดการเรียน การสอน ทั้งสถานศึกษาอาชีวศึกษาภาครัฐ และอาชีวศึกษาเอกชน

สถานศึกษาอาชีวศึกษาภาครัฐในจังหวัดสงขลา ประกอบด้วยวิทยาลัยต่าง ๆ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 9 แห่ง คือ วิทยาลัยเทคนิคหาดใหญ่ วิทยาลัยเทคนิคจะนะ วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา วิทยาลัยสารพัดช่างสงขลา วิทยาลัยการอาชีพหลวงประจักษ์ศิลปาคม วิทยาลัยการอาชีพนาทวี วิทยาลัยการอาชีพสมเด็จเจ้าพระโค๊ะ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสงขลา และวิทยาลัยประมงคณิสสุลานนท์สงขลา โดยมีผู้บริหารวิทยาลัยต่าง ๆ เป็นผู้มีหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งผู้บริหารวิทยาลัยแต่ละคนมีคุณสมบัติ ความรู้ ความสามารถประสบการณ์และทักษะการบริหารงานแตกต่างกัน แต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายทางด้านการจัดการศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้บริหารวิทยาลัยจึงเป็นผู้กำหนดนโยบาย วางแผนและบริหารงานภายในวิทยาลัยด้วยตนเอง โดยใช้อำนาจหน้าที่ที่ได้รับตามตำแหน่งเป็นเครื่องมือหลักใน

การสั่งการ ชี้แนะหรือชักชวนด้วยวิธีต่าง ๆ ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และยังใช้อำนาจเป็นเครื่องมือให้ผู้อื่นให้โทษแก่ผู้ที่ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามนโยบายด้วย ขณะเดียวกัน ผู้บริหารวิทยาลัยยังต้องใช้อำนาจส่วนตัวเป็นเครื่องมือสร้างความเชื่อถือ และเป็นการสร้างยอมรับจาก ผู้ใต้บังคับบัญชาอีกด้วย ดังนั้น ผู้บริหารวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องรู้จักอำนาจทุกประเภทและรู้จัก เลือกลงใช้อีกด้วย เพราะถ้าผู้บริหารวิทยาลัยใช้อำนาจกดขี่บังคับมากเกินไปจนทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชา เกิดความคับข้องใจ ก้าวร้าวและไม่พอใจในการปฏิบัติงานจนทำให้เกิดการต่อต้านขึ้น หรือผู้บริหาร วิทยาลัยใช้อำนาจแบบปล่อยตามใจผู้ใต้บังคับบัญชามากเกินไป ผู้ใต้บังคับบัญชาขาดความรับผิดชอบ การดำเนินงานในวิทยาลัยนั้นก็ย่อมไม่บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ (สุกัญญา เผือกสกนธ์, 2538: 5-6) ผู้บริหารวิทยาลัยที่ดี จึงควรใช้อำนาจที่มีอยู่ให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน เพราะจะทำให้ ผู้ใต้บังคับบัญชามีขวัญในการทำงาน ให้วิทยาลัยด้วยความเต็มใจโดยไม่มีความกังวลย่อมมีผลทำให้ การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น

อาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดสงขลา เป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) กระทรวงศึกษาธิการ มีสถานศึกษา 12 แห่ง คือ วิทยาลัยเทคโนโลยีพัฒนซาคารสงขลา วิทยาลัยอาชีวศึกษาดุสิตบริหารธุรกิจวิทยาสงขลา วิทยาลัยเทคโนโลยีวชิราโปลี วิทยาลัยเทคโนโลยีสงขลา วิทยาลัยเทคโนโลยีช่างกลภาคใต้ วิทยาลัย เทคโนโลยีนครหาดใหญ่ โรงเรียนพาณิชย์การหาดใหญ่ วิทยาลัยเทคโนโลยีหาดใหญ่อำนวยการวิทย์ โรงเรียนหาดใหญ่เทคโนโลยี วิทยาลัยเทคโนโลยีอุดมศึกษาพาณิชย์การ โรงเรียนส่องแสงพาณิชย์การ และวิทยาลัยเทคโนโลยีหาดใหญ่บริหารธุรกิจสากล ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษานั้น มีทั้งผู้รับ ใบอนุญาตหรือผู้ลงนามแทนผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ และผู้อำนวยการเป็นบุคคลซึ่งแตกต่างจาก รูปแบบการบริหารของสถานศึกษาภาครัฐมาก นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาหลายท่านก็ได้ศึกษา มาทางสายบริหารการศึกษาโดยตรง และขาดประสบการณ์ในการบริหาร จากการสำรวจระบบการ บริหารสถานศึกษาเอกชน ในระดับอาชีวศึกษาเอกชน ในประเด็นด้านการบริหารบุคลากร พบ ปัญหาคือ ผู้บริหารขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหาร ไม่มีรูปแบบการบริหารที่เป็นหนึ่งเดียวกัน รวมทั้งขาดการเตรียมบุคลากรในการทำหน้าที่ผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีผลกระทบต่อขวัญในการ ปฏิบัติงานของครู เนื่องมาจากการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545: 8) นอกจากนี้ปัญหาสำคัญของสถานศึกษาเอกชนที่เผชิญอยู่น่าจะส่งผลให้ครูขาดขวัญในการปฏิบัติงาน เช่น ได้รับเงินเดือนไม่พอกับรายจ่าย ไม่มีค่าตอบแทนพิเศษ สวัสดิการต่าง ๆ น้อย ครูขาดความ มั่นคงในวิชาชีพ รวมถึงไม่ได้รับความเป็นธรรมจากผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งยังมี ครูจำนวนมากในสถานศึกษาเอกชน ที่เป็นครูจบการศึกษาใหม่ ๆ หรือยังสอบเป็นครูในสถานศึกษา ภาครัฐไม่ได้หรือกำลังรอสอบ ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้ ครูขาดการทุ่มเทความรู้ ประสบการณ์ และ

เวลาในการสอน ดังนั้นการสร้างขวัญของครูได้ทางหนึ่ง คือ ต้องทำให้ครูมีความมั่นใจว่าควรจะได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขพอสมควร และความพอใจในการใช้อำนาจของผู้บริหารที่มีคุณธรรม มีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, ม.ป.ป: 4)

จะเห็นได้ว่าปัญหาของการบริหารงานนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องใช้อำนาจเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพในการดำเนินงานต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาให้เป็นที่ไปตามจุดประสงค์ขององค์กรและในขณะเดียวกัน ผู้ถูกใช้อำนาจ คือครูผู้ปฏิบัติงาน ก็จะเกิดความรู้สึกยินดีร่วมปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ ฉะนั้นการใช้อำนาจในการตัดสินใจประเมิณผล ให้รางวัล หรือการลงโทษภายในขอบเขต ตลอดจนคำนึงถึงขวัญของผู้ใต้บังคับบัญชา หรือครู เป็นสิ่งที่ผู้บริหารพึงกระทำ

จากที่กล่าวมาทำให้เข้าใจว่า การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาจะส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูเสมอและผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารจึงสนใจในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา กับขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา มีความสัมพันธ์กันในลักษณะใด และใช้อำนาจรูปแบบใดจึงจะบังเกิดผลกับขวัญในการปฏิบัติงานของครูมากที่สุด ตลอดจนเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาภาครัฐกับอาชีวศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาระดับขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล และประเภทสถานศึกษาอาชีวศึกษา
4. เพื่อเปรียบเทียบระดับขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล และประเภทสถานศึกษาอาชีวศึกษา
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัยในครั้งนี้ มีดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา จังหวัดสงขลา จำนวนประชากรทั้งหมด 1,163 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 289 คน จากนั้นสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของครูแต่ละสถานศึกษา และสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีการจับฉลากเพื่อให้ได้ ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพส่วนบุคคล และประเภทสถานศึกษาของครูอาชีวศึกษา จังหวัดสงขลา

2.1.1 สถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่

- 1) เพศ
 - 1.1) เพศชาย
 - 1.2) เพศหญิง
- 2) ระดับการศึกษา
 - 2.1) ต่ำกว่าปริญญาตรี
 - 2.2) ปริญญาตรี
 - 2.3) สูงกว่าปริญญาตรี
- 3) ประสบการณ์การทำงาน
 - 3.1) ไม่เกิน 10 ปี
 - 3.2) 11 – 20 ปี
 - 3.3) 21 ปีขึ้นไป

2.1.2 ประเภทสถานศึกษาอาชีวศึกษา

- 1) อาชีวศึกษาภาครัฐ
- 2) อาชีวศึกษาเอกชน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา และ ขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา

2.2.1 การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวคิดทฤษฎีของเฟรนช์และราเวน (French and Raven, อ้างถึงใน สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2548: 61) แบ่งประเภทอำนาจเป็น 5 ประเภท คือ

- 1) อำนาจตามกฎหมาย
- 2) อำนาจการให้รางวัล
- 3) อำนาจจากการบังคับ
- 4) อำนาจจากการอ้างอิง
- 5) อำนาจจากความเชี่ยวชาญ

2.2.2 ขวัญในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามองค์ประกอบ 4 ด้าน ของ เฮอร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1959 อ้างถึงใน ศรีชัยพงศ์ วิบูลย์กุล, 2549: 11) ได้แก่

- 1) ด้านความสัมพันธ์ในการปฏิบัติงาน
- 2) ด้านสภาพการปฏิบัติงาน
- 3) ด้านความมั่นคงในการทำงาน
- 4) ด้านความก้าวหน้าและการเลื่อนตำแหน่ง

สมมุติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีสมมุติฐานเกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังต่อไปนี้

1. การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา อยู่ในระดับปานกลาง
2. ขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา อยู่ในระดับปานกลาง
3. ครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา มีความคิดเห็นต่อการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา แตกต่างกัน ตามสถานภาพด้านเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และประเภทสถานศึกษาอาชีวศึกษา
4. ครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา มีความคิดเห็นต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา แตกต่างกัน ตามสถานภาพด้านเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และประเภทสถานศึกษาอาชีวศึกษา
5. การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา มีความสัมพันธ์กันในทางบวก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแผนภูมิ 1 ดังนี้

แผนภูมิ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ มีนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ดังต่อไปนี้

1. อำนาจ หมายถึง ความสามารถของคน หรือกลุ่มคนที่มีอิทธิพลต่อการจิตใจบุคคลหรือกลุ่มคนเพื่อร่วมกันดำเนินการหรือทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้

2. การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา ที่นำมาใช้ปฏิบัติต่อครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

2.1 อำนาจตามกฎหมาย หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารที่เกิดจากการใช้อำนาจในรูปการใช้กฎระเบียบหรือข้อกฎหมายที่ระบุไว้ชัดเจน เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมาย ตามสิทธิหน้าที่ ที่เกิดจากระเบียบประเพณี เป็นการยอมรับกันว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่ควรแก่การปฏิบัติตาม เช่น การจัดโครงสร้างสายการบังคับบัญชา มอบหมายให้รับผิดชอบงานต่าง ๆ ตรงกับความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ผู้บริหารสามารถใช้อำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ สามารถวินิจฉัยสั่งการ ตามขั้นตอน ตลอดจนพิจารณาสนับสนุนความก้าวหน้าของผู้ใต้บังคับบัญชา และกำกับดูแลให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการหรือนโยบายของรัฐ

2.2 อำนาจการให้รางวัล หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารที่สามารถให้ผลตอบแทนต่าง ๆ ที่มีคุณค่าและความหมายสำคัญต่อผู้ใต้บังคับบัญชาที่ปฏิบัติงานจนสำเร็จหรือปฏิบัติหน้าที่ด้วยดี และขยัน เช่น พิจารณาความดีความชอบโดยการเลื่อนขั้นเงินเดือน ส่งเสริมสนับสนุนให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และสนับสนุนความก้าวหน้าในวิชาชีพ เช่น การอบรม ประชุม สัมมนา หรือศึกษาต่อเพิ่มเติม รวมถึงการยกย่องชมเชย ให้กำลังใจ หรือให้รางวัล การให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาเดือดร้อน ตลอดจนการมอบหมายงานที่สำคัญ ๆ ให้รับผิดชอบ

2.3 อำนาจจากการบังคับ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารที่เกิดจากการที่ผู้บริหารมีอิทธิพลเหนือผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นอำนาจที่สามารถลงโทษได้เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชามีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น เมื่อผิดกติกา ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ และข้อปฏิบัติต่าง ๆ มีการลงโทษโดยกล่าวตักเตือน หรือให้รายงานงานชี้แจงเหตุผลที่ละเอียดต่อการปฏิบัติงานหรือบกพร่องหน้าที่ เป็นผลให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเกรงกลัวยอมปฏิบัติตามคำสั่ง

2.4 อำนาจจากการอ้างอิง หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารที่เกิดจากการแสดงออกในลักษณะเป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งเกิดจากการมีวุฒิภาวะสูง มีภาวะผู้นำ เป็นแบบอย่างที่ดี มีความรับผิดชอบสูง มีความเที่ยงตรงยุติธรรม โปร่งใส ให้เกียรติและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น มีความมุ่งมั่นในการทำงาน และเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงได้รับการยอมรับจากสังคม

2.5 อำนาจจากความเชี่ยวชาญ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารที่เกิดมาจากความรู้ความสามารถเฉพาะตัวบุคคล มีคุณวุฒิสูง มีวิสัยทัศน์ รอบรู้ในระเบียบ นโยบาย มีประสบการณ์เชี่ยวชาญ มีทักษะการบริหาร มีการพัฒนางานให้ทันสมัย สามารถนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหาร และเป็นต้นแบบให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้เรียนรู้งาน โดยมีการริเริ่ม โครงการหรืองานใหม่ ๆ เสมอ และมีความมั่นใจเด็ดเดี่ยว สามารถแก้ปัญหาได้ทันที่

3. ขวัญ หมายถึง สภาวะของจิตใจหรือความรู้สึกของบุคคลที่เป็นพฤติกรรมแสดงออกต่อสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน อันเป็นสิ่งบ่งชี้ให้เห็นถึงความตั้งใจและทำให้เกิดกำลังใจที่จะร่วมมือประสานงานกันในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ

4. ขวัญในการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ

4.1 ด้านความสัมพันธ์ในการปฏิบัติงาน หมายถึง การดำเนินงานของผู้บริหารกับผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน เช่น ได้รับความช่วยเหลือจากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงานในเรื่องส่วนตัวและการปฏิบัติงาน มีความรัก ความสามัคคี เคารพนับถือซึ่งกันและกันระหว่างเพื่อนร่วมงาน มีกิจกรรมพบปะสังสรรค์ร่วมกันกับผู้บริหาร เช่น ชมรม สมาคม กีฬา นันทนาการ หรือการรับประทานอาหารร่วมกัน ทำให้ทุกคนมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร ตลอดจนผู้บริหารให้โอกาสเข้าพบเพื่อชี้แจงหรือขอคำปรึกษาหารือ ในการปฏิบัติงานและเรื่องส่วนตัวได้

4.2 ด้านสภาพการปฏิบัติงาน หมายถึง สภาพแวดล้อม และปัจจัยต่างๆ ที่เป็นเครื่องช่วยให้การปฏิบัติงานมีความคล่องตัว ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น วัสดุ ครุภัณฑ์ เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน รวมทั้งสภาพแวดล้อมอื่น ๆ เช่น มีความตั้งใจในการทำงาน สามารถปฏิบัติงานได้ตามนโยบาย ระบบและวิธีดำเนินงาน มีความรับผิดชอบกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย มีโอกาสก้าวหน้าในการทำงานที่เหมาะสมต่อสถานภาพ และได้รับผลตอบแทนในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับลักษณะงานที่ทำ จนได้รับคำยกย่องชมเชยจากผู้บริหารเมื่อปฏิบัติงานได้ดี ตลอดจนได้รับเกียรติและรู้สึกว่าเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่ง

4.3 ด้านความมั่นคงในการทำงาน หมายถึง การที่บุคคลได้รับความมั่นคงของตำแหน่งงานและองค์กรมีความถาวรในการจ้างงาน มีความเชื่อมั่นและศรัทธาในวิชาชีพหรือความมีชื่อเสียงของสถานศึกษา รวมทั้งการปกป้องคุ้มครองและการได้รับความเป็นธรรมจากผู้บังคับบัญชา มีการพิจารณาความดีความชอบอย่างยุติธรรม มีสวัสดิการที่ช่วยเหลือเกื้อกูลยามเดือดร้อนและจำเป็น ตลอดจนมีค่าตอบแทน ค่าตำแหน่งให้แก่ครูที่ปฏิบัติหน้าที่พิเศษนอกเหนือจากการสอน

4.4 ด้านความก้าวหน้าและการเลื่อนตำแหน่ง หมายถึง การที่บุคลากรได้รับการพัฒนาในงานที่ปฏิบัติ ได้รับการประเมินผลงานจากผู้บังคับบัญชาอย่างเป็นธรรม และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินความดีความชอบ ทำให้มีโอกาสเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น ได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงาน ตลอดจนโอกาสในการศึกษาต่ออบรมและดูงาน ทำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ครู หมายถึง บุคคลซึ่งประกอบอาชีพหลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ และสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน ในจังหวัดสงขลา

6. ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาภาครัฐ หมายถึง ผู้อำนวยการวิทยาลัย หรือผู้ที่รักษาราชการในตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัย สถานศึกษาอาชีวศึกษาภาครัฐ จังหวัดสงขลา

7. ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน หมายถึง ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ และผู้อำนวยการสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา

8. สถานศึกษาอาชีวศึกษาภาครัฐ หมายถึง วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยการอาชีพ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยประมง วิทยาลัยสารพัดช่าง ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดสงขลา เป็นสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

9. สถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน หมายถึง โรงเรียนหรือวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน ตามพระราชบัญญัติ โรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 และฉบับแก้ไข (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดสงขลา เป็นสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์อย่างน้อย 4 ประการ ดังนี้

1. ทำให้ทราบระดับการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับขวัญในการปฏิบัติงานของครูและระดับความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา

2. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการใช้อำนาจในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา

3. เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนงานและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้อำนาจให้เหมาะสมกับสถานการณ์บุคคลและลักษณะของงานที่ปฏิบัติได้

4. เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้วิจัยที่ต้องการการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา และเกี่ยวกับขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษา